MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO

Seduta tas-6 ta' Frar, 2008

Citazzjoni Numru. 584/1981/1

Saverio Anastasi, kuratur tal-interdett Antonio Genovese, nominat b'digriet tas-Sekond'Awla tal-Qorti Civili numru 322/1980 tat-12 ta' Mejju, 1980 u b'digriet tal-25 ta' Mejju 1985 il-gudizzju gie trasfuz f'isem Giulietta Genovese, Mary Genovese u Mary Anastasi u b'digriet tat-3 ta' Novembru 2004 l-atti gew trasfuzi f'isem Edgar Genovese, Mary armla ta' Saverio Anastasi, Marthese u Giulia ahwa Genovese bhala eredi ta' Giulietta Genovese u Silvio Anastasi, Julietta mart Mario Riolo u Alfred Anastasi bhala eredi ta' Saverio Anastasi u b'digriet tas-26 ta' Mejju 2005 tnehhew mill-kawza Giulietta Genovese u Mary Genovese

vs

Joseph Vassallo u b'digriet tad-9 ta' April 1999 gew trasfuzi l-atti fl-ismijiet ta' Carmelina armla minn Joseph Vassallo, Christopher Vassallo, Josette Vassallo u Kenneth Vassallo

Il-Qorti,

A. CITAZZJONI:

Rat ic-citazzjoni tal-attur li biha ppremettew:

1. Illi b'kuntratt tad-19 ta' Dicembru, 1978 in Atti n-Nutar Dottor Angelo Sammut, l-illum interdett Antonio Genovese ittrasferixxa lill-konvenut il-fond (18) tmintax bi gnien anness mieghu f' New Side Street, San Giljan bi tpartit ghall-karozza Citroen numru 51011, kopja tal-istess kuntratt gie anness mac-citazzjoni u immarkat 'Dok A'.

2. Illi Anonio Genovese gie interdett mill-atti kollha tal-hajja Civili, u l-attur gie nominat kuratur tieghu, in forza tad-digriet tas-Sekond'Awla tal-Qorti Civili numru 322/1980 tat-12 ta' Mejju, 1980 kopja annessa mac-citazzjoni u mmarkata 'Dok B'.

3. Illi r-raguni tal-interdizzjoni kienet tezisti fil-persuna ta' Antonio Genovese, fil-gurnata tal-kuntratt fuq imsemmi u ghalhekk annullabbli.

4. Illi l-konvenut naqas li jersaq ghar-rexxissjoni tal-istess kuntratt nonostante interpellazzjonijiet ufficjali.

L-attur talab ghaliex din il-Qorti:

1. Tiddikjara null u bla effett fil-Ligi l-kuntratt li sar bejn il-konvenut u l-illum interdett Antonio Genovese fid-19 ta' Dicembru 1978 in atti Nutar Dottor Angelo Sammut u dana peress li r-raguni tal-interdizzjoni kienet gia tezisti fil-gurnata tal-kuntratt.

2. Tordna li jsir l-opportun kuntratt ta' rexissjoni, b'mod li l-partijiet jigu mqieghda fl-istat li kienu qabel il-kuntratt tad-19 ta' Dicembru, 1978.

3. Tinnomina Nutar biex jippublika l-Att relattiv u tiffissa gurnata, hin u lok ghall-pubblikazzjoni tal-istess att.

4. Tinnomina kuratur ghall-eventwali kontumaci tal-konvenut fl-istess att.

Bl-ispejjes inkluzi dawk tal-ittra ufficjali tad-29 ta’ April, 1981 kontra l-konvenut li gie ngunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni, il-lista tax-xhieda u d-dokumenti prezentati mill-attur.

B. ECCEZZJONIJIET:
Rat in-nota ta’ eccezzjonijiet tal-konvenut li biha eccepixxa:

Illi l-kuntratt indikat fic-citazzjoni ghandu r-rekwiziti kollha rikjesti mill-Ligi, u ghalhekk it-talba attrici hija infondata fil-fatt u fid-dritt.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti u l-lista tax-xhieda prezentati mill-konvenut.

Rat in-nota ta’ eccezzjonijiet ulterjuri tal-konvenuti li biha eccepew:

1. Illi l-preskrizzjoni ta’ sentejn a tenur ta’ l-artikolu 1222 (1) tal-Kodici Civili.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet lix-xhieda bil-gurament.

Semghet l-abili difensuri.

Ikkunsidrat

C. PROVI:
Rat id-digriet tat-28 ta’ Mejju 1982 li permezz tieghu Dr. Salvino Schembri Wismayer gie nominat bhala Perit Mediku.

Rat ic-certifikat a fol 18 rilaxxat minn Dr. A. Galea li ccertifika lil Anthony Genovese bhala li kien ilu jattendi d-dipartiment sa mis-6 ta’ Gunju 1974 u li kien ibati minn

skizofrenija u deficjenza mentali – mard mentali ta’ natural permanenti.

Fit-28 ta’ Mejju, 1982 gie mahtur Dr. Salvino Schembri Wismayer bhala espert mediku biex ifittex u jirrelata dwar it-talbiet ta’ l-attur nomine wara li jiehu konjizzjoni ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenuti. Peress illi l-attur Antonio Genovese miet fil-mori tal-kawza u l-espert mediku ma kellux zmien biex jaghmel ebda dijanjosi tieghu, skond il-verbal tat-2 ta’ April 2002 ma kienx hemm aktar lok ta’ l-espert mediku. Illi b’digriet tal-15 ta’ Novembru 1982 il-Qorti nnominat lill-Avukat Dottor Joseph M. Ciappara bhala Perit Legali biex jassisti lill-Perit Mediku. Illi peress illi l-kompjant Dottor Joseph M. Ciappara ma lahaqx esplicita l-inkarigu lilu moghti, b’digriet tal-15 ta’ Gunju 1999 l-esponent gie nominat bhala Perit Legali minfloku bl-istess inkarigu.

Rat ir-relazzjoni tal-Perit Legali <u>Dottor Paul Maistre</u> fejn issemma li:

“ SOTTOMISSJONJIIET U KONSIDERAZZJONIJIET

Preskrizzjoni:

F’din il-kawza l-attur qieghed jitlob lill-Qorti tiddikjara null u bla effett il-kuntratt tad-19 ta’ Dicembru 1978 fl-atti tan-Nutar Angelo Sammut fejn Antonio Genovese, sussegwentement gie nterdett b’digriet tas-Sekond’Awla tal-Qorti Civili fit-12 ta’ Mejju 1980, ittrasferixxa lill-konvenut il-fond numru 18 bi gnien anness mieghu fi New Street, San Giljan bi tpartit ghall-karozza Citroen numru 51011. L-azzjoni tal-attur hija bbazata fuq il-fatt illi r-raguni ghall-interdizzjoni ta’ l-attur kienet tezisti, fil-gurnata tal-kuntratt fuq imsemmi u dana skond l-artikolu 525 (2) tal-Kap 12 li jghid:

“l-atti ta’ qabel l-interdizzjoni jew inabilitazzjoni kienet tezisti fi zmien li saru dawk l-atti.”

Il-konvenut isostni li l-kuntratt indikat fic-citazzjoni ghandu r-rekwiziti kollha rikjesti mill-Ligi u ghalhekk it-talba attrici hija nfondata fil-fatt u fid-dritt. Inoltre, permezz ta’ nota ta’ eccezzjonijiet ulterjuri pprezentata fit-28 ta’ Lulju, 2005, il-konvenut eccepixxa l-preskrizzjoni a tenur ta’ l-artikolu

1222(1) tal-Kodici Civili. Ghaldaqstant ikun opportun illi qabel xejn tigi deciza din l-eccezzjoni ulterjuri.

L-Artikolu 1222 (1) tal-Kap 16 jghid:
"Meta l-ligi f'xi kaz partikolari tistabilixxi zmien aqsar, l-azzjoni ghar-rexissjoni minhabba vjolenza, zball, ghemil doluz, stat ta' interdizzjoni jew nuqqas ta' eta`, taqa' bil-preskrizzjoni eghluq sentejn."

Il-konvenut jargumenta li la darba l-atturi qed jibbazaw l-azzjoni taghhom fuq il-fatt illi meta sar il-kuntratt, ir-raguni ta' l-interdizzjoni kienet diga tezisti, ghaldaqstant il-perjodu ta' sentejn ghandu jibda jghaddi minn dak in-nhar li tista' tigi ezercitata l-azzjoni. Dana abbazi ta' l-artikolu 2137 tal-Kodici Civili li jghid li din l-azzjoni tista' tigi ezercitata minghajr ma jittiehed qies ta' l-istat jew tal-kundizzjoni tal-persuna li lilha tmiss din l-azzjoni. Ghall-konvenut il-perjodu ta' sentejn jibda jiddekorri mhux mit-12 ta' Mejju 1980 meta gie moghti d-digriet ta' l-interdizzjoni mis-Sekond'Awla numru 322/1980, imma mid-19 ta' Dicembru 1978, id-data li fiha sar il-kuntratt, jew almenu meta sar jaf l-attur bil-kuntratt u cioe` xi xahar u nofs wara li sar il-kuntratt. Ghal dawn ir-ragunijiet peress illi l-kawza odjerna giet ipprezentata fit-3 ta' Gunju 1981, ghaddew aktar minn sentejn u l-azzjoni li hija preskritta a tenur ta' l-artikolu 1222(1) tal-Kapitolu 16.

Min-naha tieghu l-attur wara li jaghmel referenza ghall-artikolu 1223 u 1224 tal-Kodici Civili jghid illi skond l-artikolu 2124 (1) tal-Kap 16:
"Hlief fil-kazijiet imsemmija mill-Ligi, il-preskrizzjoni ma timxix kontra minuri u interdetti."

Jargumenta li mid-data tad-19 ta' Dicembru 1978 meta sar il-kuntratt, sad-data tat-12 ta' Mejju 1980 meta nghata d-digriet formali ta' l-interdizzjoni ta' l-attur, ma ghaddewx sentejn peress illi s-sentejn ghalqu fid-19 ta' Dicembru 1980 u cioe` hames xhur wara. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 2124(1) tal-Kap 16, il-preskrizzjoni kontra l-interdetti ma timxix u ghaldaqstant giet sospiza fit-12 ta' Mejju 1980 qabel ma ghalqu s-sentejn.

L-esponent japprezza s-sottomissjonijiet tal-partijiet dwar l-artikoli tal-ligi. Huwa fatt illi fil-premessi tieghu l-attur qieghed jibbaza l-azzjoni tieghu fuq il-fatt illi l-interdizzjoni tieghu kienet tezisti qabel ma nghata d-digriet formali tas-Sekond'Awla fit-12 ta' Mejju 1980. Dana bir-ragun ghaliex kieku ma kienx hekk, l-azzjoni ta' l-attur ma tista' qatt tirnexxi. F'dan ir-rigward ir-ragunament tal-konvenut jghamel hafna sens ghaliex il-***punto di partenza*** ghandu proprju jkun dik id-data meta l-persuna in kwistjoni tkun inkapaci taghmel atti civili. Bl-istess argument pero` jista' jigi argumentat illi jekk jigi stabbilit fil-gurnata li fih sar il-kuntratt, l-attur kien inkapaci, jsegwi li l-perjodu tal-preskrizzjoni gie sospiz minn dik il-gurnata.

Ladarba l-ligi tipprovdi li l-atti ta' qabel l-interdizzjoni jistghu jigu annullati jekk ir-raguni ta' l-interdizzjoni kienet tezisti fi zmien li saru dawk l-atti, ma jghamilx sens u jistghu jinholqu hafna dubji jekk preskrizzjoni tista' tghaddi minn dik il-gurnata li jigi stabbilit dan il-fatt. Fl-opinjoni ta' l-esponent kien forsi ghalhekk illi l-legistratur fl-artikolu 1222(1) tal-Kapitolu 16 isemmi l-preskrizzjoni ta' sentejn fejn ikun hemm stat ta' interdizzjoni ghall-azzjoni ta' rexissjoni. Dan il-perjodu ghandu jiddekorri mid-data formali li persuna tkun giet interdeta mis-Sekond'Awla tal-Qorti Civili u f'dan il-kaz mit-12 ta' Mejju, 1980. Ghaldaqstant l-esponent jissottometti bir-rispett illi l-eccezzjoni ulterjuri tal-preskrizzjoni ma ghandhiex tintlaqa'.

Mertu:

Fir-rigward tal-mertu, l-attur jistrieh principalment fuq ix-xhieda tal-psikjatra Dottor Abraham Galea u c-certifikat rilaxxat minnu fid-19 ta' Jannar 1979 esebit bhala Dok A. Skond l-istess psikjatra, Anthony Genovese kien bniedem deluz, fis-sens illi kien jahseb li n-nies jghidu fuqu u kien ***depressed*** hafna u fl-opinjoni tieghu kien tardiv. Huwa jghid illi kien jara lill-attur Genovese kull xahar minn Gunju 1974. L-aktar parti rilevanti tax-xhieda tieghu hija meta jghid illi fl-opinjoni tieghu u mid-dijanosi li ghamillu, Genovese ma kienx kapaci jidher fuq kuntratt, jagharaf jifhem is-sinjifikat ta' att ta' kuntratt jew testament jew dritt ta' vot u oggetti simili. Sostna li sa fejn jista` jghid, l-attur

ma kellu qatt mumenti lucidi. Din hi konsonanti mal-***findings*** tieghu li ma jistax ikun hemm mumenti lucidi li fihom l-attur jaghmel att civili. Dr. Galea jghid ukoll illi l-marda li kellu l-attur kienet tipprekludih li jaghti valutazzjoni sewwa tal-proprjeta` li kellu. L-attur jargumenta illi la darba l-psikjatra Tabib Abraham Galea ikkonferma li l-inkapacita` mentali ta’ Antonio Genovese kienet diga tezisti fl-1974, din hija sitwazzjoni koperta bl-artikolu 525 (2) tal-Kap 12 u ghaldaqstant m’hemmx bzonn l-interdizzjoni formali ghall-azzjoni ta’ rexissjoni jekk ir-raguni ta’ l-interdizzjoni kienet tezisti meta sar l-att li qed jigi impinjat.

Il-konvenut isostni li mill-provi prodotti ma jirrizultax li Antonio Genovese fil-mument li sar il-kuntratt kien interdett jew inabilitat tant illi d-digriet li bih gie interdett mill-atti kollha tal-ligi gie moghti fis-Sekond’Awla fit-12 ta’ Mejju 1980. Il-konvenut isostni li lanqas ma jirrizulta li l-attur qed jallega li fil-mument li sar il-kuntratt, l-interdizzjoni kienet diga tezisti, u dana abbazi tal-fatt illi Genovese ma kellux l-uzu tar-raguni kif kontemplat fl-artikolu 968 tal-Kap 16. Hawn jaghmel referenza ghas-sentenza **Salvatore Psaila vs Marianne Parlar et tal-Prim’Awla tal-Qrati Civili tas-6 ta’ April 1957**. L-attur min-naha tieghu jirrivela li din is-sentenza tenfasizza x’jikkostitwixxi l-kapacita` naturali u dana a differenza ta’ dik Civili u f’din il-kawza hi l-inkapacita` civili li jikkontratta Antonio Genovese li trid tigi investigata. Il-konvenut jaghmel referenza ghax-xhieda tan-Nutar Angelo Sammut fejn qal illi huwa ma kien ra xejn f’Genovese li seta’ jgieghlu jahseb li dan ma kienx mentalment kapaci. Isemmi wkoll il-fatt illi skond il-konvenut Genovese ipprova l-vettura f’zewg okkazzjonijiet fi zmien ta’ tmint ijiem qabel ma sar il-kuntratt u sahansitra ha mieghu persuni biex jara l-vettura qabel ma akkwistaha. Saret referenza ghall-fatt li l-Prokuratur Legali Privitera ghamel prokura favur l-attur nomine u li l-Isqof Galea ma sab l-ebda oggezzjoni li Genovese jizzewweg u li Genovese kellu licenzja tas-sewqan. Ghar-rigward tal-prokura, l-esponent jaqbel mas-sottomissjonijiet ta’ l-attur illi l-prokura kienet l-ahjar mezz biex tikkontrolla l-agir ta’ l-attur qabel ma tirrikorri ghal proceduri estremi li jwasslu ghall-interdizzjoni tal-

persuna. Wiehed jifhem u japprezza li familjari ta' l-interdett jipprovaw jevitaw kemm jista' jkun illi juru dan il-fatt u jirrikorru ghal dawn il-proceduri.

Sfortunatament Antonio Genovese miet fil-mori tal-kawza u l-perit mediku Dottor Salvino Schembri Wismayer, li gie appuntat fit-12 ta' Novembru 1982, ma kellux zmien biex jaghmel ebda dijanjosi tieghu u l-inkarigu tieghu. Fil-verbal tat-2 ta' April 1990 a fol 44 tal-process jinghad illi ma kienx hemm aktar lok ta' l-espert mediku. Ghaldaqstant biex jigi stabilit jekk fil-mument li gie ippublikat il-kuntratt li dwaru qed tintalab ir-rexissjoni, kienux jezistu ragunijiet sufficjenti li l-interdizzjoni ta' Antonio Genovese kienetx tezisti, wiehed bilfors irid jistrieh fuq il-provi prodotti, la darba mhux possibbli li l-persuna in kwistjoni tigi ezaminata.

L-esponent jissottometti illi ghandu jinghata certu mportanza ic-certifikat tal-psikjatra Dottor Abraham Galea. Testwalment dan ic-certifikat jghid:
"Niccertifika li ezaminajt lil Anthony Genovese, ta' 33 "St. Mary" Bishop Caruana Street, Msida, li ilu jattendi f'dan id-Dipartiment sa mis-6 ta' Gunju 1974, u sibtu jbati min Skizofrenija u Deficenza Mentali ta' Natura Permanenti li fl-opinjoni tieghi jirrenduh inkapaci li jezercita d-drittijiet Civili tieghu."

Dan ic-certifikat sar fid-19 ta' Jannar 1979 xahar wara li sar il-kuntratt in kwistjoni. Sussegwentement fit-12 ta' Mejju 1980 bid-digriet tas-Sekond'Awla numru 322/1980 gie nterdet l-istess Antonio Genovese. Fl-opinjoni ta' l-esponent, ic-certifikat ta' Dr.Galea u x-xhieda tieghu huma l-ahjar prova li seta' jaghmel l-attur. Ma hemmx dubju illi l-oneru tal-prova jinkombi fuq l-attur. Il-provi jridu jigu ezaminati fil-kwadru kollu tal-fatti tal-kaz u kif svolgew. Anke fil-granet ta' llum it-tpartit ta' immobbli ma' mobbli ghalkemm sancit mil-ligi, mhux haga komuni specjalment meta ***si tratta*** ta' proprjeta u karozza kif inhu l-kaz prezenti. Ix-xhieda prodotta mill-konvenut fl-opinjoni ta' l-esponent ma twassalx biex ixxejjen dak li qed jigi allegat. Ghalkemm huwa minnu li c-certifikat rilaxxat minn Dr. Abraham Galea ma sarx fid-data tal-kuntratt, dan ma

jfissirx illi qabel din id-data, Antonio Genovese ma kienx fl-istess stat qabel ma gie ezaminat. Antonio Genovese kien ilu jigi nvistat snin qabel ma sar dan ic-certifikat minn Dr. Galea; il-kuntratt sar biss xahar qabel ma sar dan ic-certifikat. Pero' l-akbar konfort li jsib l-esponent huwa r-rikors pprezentat fl-1 ta' Marzu 1979 fejn is-Sekond'Awla tal-Qorti Civili strahet fuq l-istess certifikat ta' Dr. Galea datat 19 ta' Jannar 1979. Ma hemmx dubju li dik il-Qorti kif ippreseduta imxiet b'reqqa u prudenza u la darba dik il-Qorti strahet fuq l-istess certifikat, li abazi tieghu sussegwentement Antonio Genovese gie legalment interdett, l-esponent huwa moralment konvint illi fil-mument li sar il-kuntratt l-istess Antonio Genovese ma kellux il-kapacita mentali biex jifhem u jaghmel il-kuntratt in kwistjoni.

Fin-nota elaborata u studjata ta' l-abbli difensur tal-konvenut, tqajjmu punti ohra biex isostni r-ragunijiet tieghu ghaliex it-talba ta' l-attur noe m'ghandhiex tigi milqugha.

Il-konvenut isostni li la darba mill-provi jirrizulta li l-karozza ma ghadiex tezisti, ma tistax tintlaqa' t-talba ta' l-attur biex tordna r-rexxissjoni tal-kuntratt tad-19 ta' Dicembru 1998, b'tali mod li l-partijiet jigu mqieghda fl-istat li kienu qabekl ma sar il-kuntratt. Bhala fatt mhux kontestat mill-istess attur illi l-vettura Citroen numru 51011 ma ghadhiex tezisti ghaliex din ittiehdet mill-Pulizija u ma nstema' xejn aktar dwarha. Dan l-istat ta' fatt mhux ostaklu biex it-talba ta' l-attur ma tigix milqugha b'dana pero illi fl-opinjoni ta' l-esponent il-konvenut ghandu jkun intitolat ghad-danni, ladarba mhux possibbli ghalih li jinghata lura l-vettura.

Il-konvenut semma' wkoll il-fatt illi l-attur naqas milli joffri lill-konvenut li jiehu lura l-vettura u fin-nuqqas li jaccetta l-istess konvenut din kellha tigi depozitata taht l-awtorita tal-Qorti. Jghid ukoll il-konvenut illi l-attur kellu l-obbligu li jiddeposita l-karozza meta giet intavolata l-kawza. Peress illi l-attur naqas li jaghmel dan, il-konvenut isostni illi l-Qorti ghandha tichad it-talbiet attrici. Kif diga inghad aktar 'l fuq peress illi mhux possibli ghall-attur biex jirritorna l-vettura, il-konvenut ghandu jigi kompensat ghad-danni li seta' sofra u dan ghandhom jirriflettu l-istat tal-vettura fil-

mument li sar it-tpartit biex gustament il-konvenut ma jitlef xejn.

Ghar-rigward tad-depozitu il-konvenut jaghmel referenza ghas-sentenza tal-Qorti tal-Kummerc tat-22 ta' Awissu 1989 fl-ismijiet ***Adrian Salomone vs Il-Maggur Hanibal Scicluna et.*** L-esponent jissottometti illi l-fattispecie ta' dak il-kaz kien kompletament differenti u ma japplikawx ghal dan il-kaz peress illi fil-kaz citat baqa' jaghmel uzu u naqas milli jiddepozita l-vettura li dwarha kien qed jallega li kellha difett latenti.

Rigward il-punt l-iehor sollevat mill-konvenut illi la darba t-tpartit in kwistjoni sar matul iz-zwieg ta' Antonio Genovese, l-attur ma jistax jitlob li jaghti lura lill-konvenut, xi haga li ma kienitx interament ta' l-istess Genovese, l-esponent jissottometti bir-rispett illi ma jaqbilx illi dan mhux possibbli li jsir. Dak li jinteressa lill-konvenut huwa l-oggetti li ser jircievi lura u f'dan il-kaz l-ammont ta' kumpens li ser jircievi u mhux minghand minn ser jircivieh.

KONKLUZJONI
Ghar-ragunijiet fuq premessi, l-esponent jissottometti bir-rispett illi t-talba ta' l-attur noe ghandha tigi milqugha b'dan pero illi l-konvenut ghandu jigi kumpensat bil-valur tal-vettura li maghha sar it-tpartit ta' l-immobbli u dana peress illi mhux possibbli li tigi ritornata l-istess vettura lill-konvenut peress illi din ma ghadhiex tezisti."

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:-

D1. Ir-rapport tal-Perit Legali:
Illi l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fil-5 ta' Ottubru, 2001 fil-kawza fl-ismijiet **Louis Theuma vs Anthony Borg** irriteniet illi:
"l-appellant jilmenta, u f'dan ghandu jinghata ragun, illi l-ewwel Qorti illimitat il-gudikat taghha ghal adozzjoni tar-rapport peritali li hi dikjarat li kienet accettabbli ghaliha taht kull aspett. F'okkazjonijiet simili kien hemm gudikati ta' din il-Qorti fejn is-sentenza appellata tkun iddikjarata nulla u l-atti rimessi lill-Ewwel Qorti in kwantu s-sentenza tkun tiddifetta mill-element essenzjali taghha, dik li taghti

motivazzjoni xierqa ghad-decizjoni taghha. Il-Qorti kellha kull dritt li taddotta rapport peritali li jkun sewwa investa t-talbiet attrici u l-eccezzjonijiet tal-konvenut skond l-inkarigu moghti pero' tali adozzjoni kellha tkun wahda kritika fis-sens wiesgha tal-kelma u s-sentenza kellha allura taghmel accenn ghas-sottomissjonijiet tal-kontendenti dwar ir-rapport peritali u taghti raguni anke b'mod sintetiku ghaliex ciononostante l-Qorti kienet tal-fehma li tinkorpora l-qalba tar-relazzjoni bhala l-motivazzjoni tas-sentenza taghha, kif ghamlet il-Qorti f'dan il-kaz".
[Ara wkoll PA – LFS – 22/6/04 **Clive Simpson vs John Saliba noe et**].
Ukoll fil-kawza fl-ismijiet **Vella Carmel vs Sammut Victor** (Prim'Awla – Imh. P. Sciberras), deciza fit-18/2/2004 intqal:
"Issa huwa pacifiku f' kazijiet ta' din ix-xorta illi l-gudizzju tal-Qorti kellu necessarjament ikun bazat fuq l-opinjoni teknika tal-perit nominat minnha. Dan aktar u aktar fejn il-parti nteressata ma tkunx ipprevaliet ruhha mill-fakolta lilha koncessa b' talba ghan-nomina ta' periti addizzjonali. Ara "**Giswarda Bugeja *et* -vs- Emmanuele Muscat et**", Appell Civili, 23 ta' Gunju 1967;

Huwa minnu illi skond l-Artikolu 681 tal-Kapitolu 12 il-Qorti ma hijiex tenuta jew marbuta li taccetta l-konkluzjonijiet tar-rapport tal-perit u li, bhal materjali istruttorji ohrajn huma kontrollabbli mill-gudikant, kontra l-konvinzjoni taghha nfisha. "Dan pero` ma tistax taghmlu b' mod legger jew kapriccjuz. Il-konvinzjoni kuntrarja taghha kellha tkun ben informata u bazata fuq ragunijiet li gravement ipoggu fid-dubbju dik l-opinjoni teknika lilha sottomessa b' ragunijiet li ma ghandhomx ikunu privi mill-konsiderazzjoni ta' l-aspett tekniku tal-materja taht ezami" - "**Philip Grima -vs- Carmelo Mamo *et nomine***", Appell, 29 ta' Mejju 1998. Anzi, gie wkoll sewwa ritenut illi "f' cirkostanzi bhal dawn ikun pruzuntuz ghall-gudikant illi jiddipartixxi bla raguni verament valida mir-relazzjoni peritali. Dana mhux biss ghax ma kellux il-mezzi ghad-disposizzjoni tieghu biex serenement jinoltra ruhu fl-aspetti teknici tal-meritu, imma wkoll ghaliex necessarjament tkun tonqsu dik il-konoxxenza mehtiega

biex, b' mod kritiku, jasal ghal konvinciment divers minn dak li jkunu waslu ghalih l-esperti minnu nominati" - "**Benjamin Camilleri *nomine* -vs- Charles Debattista *nomine***", Appell, 9 ta' Frar 2001."

Fil-kawza **Champalin Company Limited vs Emmanuel Debono et** (Imh. J. R. Micallef - 01/03/2004) inghad:
"Ir-ragunament imfisser tant tajjeb fir-Rapport imressaq minnu jikkostitwixxi determinazzjoni ta' fatt li din il-Qorti sejra toqghod fuqu ghaliex, ghalkemm *dictum expertorum numquam transit in rem judicatam*, il-konkluzjonijiet ta' perit tekniku jikkostitwixxu prova u mhux semplici opinjoni jew suspett. Tali fehmiet ghandhom is-sahha ta' prova bhal kull prova ohra ammissibbli fil-ligi, u jibqghu jgawdu din il-kwalita' sakemm ma jigux kontestati, jew permezz ta' provi ohrajn kuntrarji ghalihom jew inkella b'sottomissjonijiet serji u tajbin bizzejjed li juruhom bhala fehmiet inattendibbli u li ma jitwemmnux App Civ 9/2/2001 – Camilleri vs Debattista]. Ghalkemm il-Qorti m'hijiex marbuta li toqghod ghal fehmiet ta' perit minnha mahtur kontra l-konvinzjoni taghha nnifisha [Kap 12 Art 681] , madankollu l-*giudizio dell'arte* ma jistax u m'ghandux jitwarrab facilment, sakemm ma jkunx jidher b'mod car li l-fehmiet u konkluzjonijiet tal-perit huma irragonevoli [App Civ 23/6/1967 Bugeja vs Muscat et]."

<u>D2. Preskrizzjoni a tenur ta' l-artikolu 1222(1) tal-Kap 16:</u>

L-ewwel aspett kunsidrat mill-Perit Legali kien dak dwar il-preskrizzjoni. Il-perjodu ta' preskrizzjoni huwa dak ta' sentejn relativament ghal azzjoni ghar-rexissjoni minhabba stat ta' interdizzjoni kif jemergi mill-artikolu 1222(1) tal-Kap 16. Il-kwistjoni kienet minn meta ghandu jiddekorri l-perjodu ta' preskrizzjoni jekk hux mid-data tal-pubblikazzjoni ta' l-att u cioe` mid-19 ta' Dicembru 1978 jew sussegwentement minn meta gie moghti d-digriet ta' l-interdizzjoni mis-Sekond'Awla tal-Qorti Civili u cioe` mit-12 ta' Mejju 1980. Din il-Qorti taqbel mal-konkluzjonijiet peritali li ma tistax tirnexxi l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni u dan senjatament minhabba li kif isemmi l-artikolu 2124(1) tal-Kap 16 il-preskrizzjoni ma timxix kontra l-interdetti hlief fil-kazijiet imsemmija fil-ligi. Jekk it-talba finali trid tigi

milqugha l-bazi ta' dan huwa l-istat mentali ta' Antonio Genovese fil-mument li gie pubblikat il-kuntratt ta' trasferiment u jekk il-Qorti sejra tasal li dan ma kienx mentalment fi stat li jittrasferixxi immobbli certament u bl-istess mod ma kienx fi stat li jistitwixxi kawza bir-rizultat logiku li t-terminu tal-preskrizzjoni seta' jiddekorri biss wara n-nomina ta' kuratur. Il-ligi tipprovdi ghall-annullament ghal atti maghmul mill-interdett u bl-istess mod citazzjoni li seta' jaghmel l-interdett setghet tigi anullata hi stess. Dawn il-kunsiderazzjonijiet iwasslu ghall-konkluzjoni inevitabbli li t-terminu tal-preskrizzjoni jiddekorri biss mill-gurnata tan-nomina tal-kuraturi.

D3. Annullament tal-bejgh:

L-azzjoni attrici hi bazata fuq il-fatt li r-raguni ta' l-interdizzjoni kienet tezisti fil-gurnata tal-kuntratt attakkat u dan a tenur ta' l-artikolu 525(2) tal-Kap 12. Skond ic-certifikat ta' Dr. Abraham Galea l-imsemmi Genovese kien bniedem deluz u depress u ma kienx kapaci jidher fuq kuntratt. Kawza ta' dan il-Qorti tas-Sekond'Awla kienet waslet ghall-interdizzjoni tieghu. Irrizulta li Dr. Galea kien jezamina lil Genovese mill-1974 u ghalhekk il-kuntratt sar fi zmien meta ma kienx kapaci jaghmel kuntratti. Dan iwassal lil din il-Qorti biex tikkonkludi li l-att imsemmi tad-19 ta' Dicembru 1978 ghandu jigi annullat.

Jifdal il-problema li suppost il-konvenut kellu jinghata l-karozza lura liema vettura llum m'ghadhiex aktar tezisti u jkun ingust li l-Qorti thalli din il-problema. Il-valur tal-karozza fl-istat li hi llum huwa ta' xejn izda l-obbligu tal-Qorti hi li tiddikjara l-kuntratt null izda li tpoggi lill-partijiet fl-istat pristin b'tali mod u manjiera li l-konvenut jigi proprjetarju ta' karozza ta' l-istess valur bhal kif kienet dik il-karozza izda llum. Huwa veru li quddiem il-Qorti ma sarux provi dwar il-valur tal-vettura izda l-Qorti biex tevita aktar kawzi istitwiti u biex ma toqghodx terga' tinnomina esperti biex jaslu ghall-valur ta' tali vettura fl-1978 sejra tiddeciedi ***arbitrio boni viri*** tqis li tali vettura kellha valur ta' Lm3500.

E. KONKLUZJONIJIET:

Ghal dawn il-motivi tichad l-eccezzjoni ulterjuri tal-preskrizzjoni ghar-ragunijiet fuq imsemmija.

Tichad l-eccezzjoni li l-kuntratt indikat fic-citazzjoni kellu r-rekwiziti kollha rikjesti mil-ligi u dan minhabba l-istat mentali ta’ Antonio Genovese.

Tilqa’ t-talba attrici li tiddikjara null u bla effett il-kuntratt tad-19 ta’ Dicembru 1978, atti Nutar Angelo Sammut.

Tordna li jsir l-opportun kuntratt ta’ rexissjoni b’mod li l-partijiet jigu mqieghda fl-istat li kienu qabel l-imsemmi kuntratt.

Tinnomina lin-Nutar Dr. Maria Spiteri biex tippubblika l-att relattiv fi zmien xagharejn mil-lum.

Tinnomina lil Dr. Veronique Dalli biex tirrapprezenta l-eventwali kontumaci.

Tordna l-komunika ta’ din is-sentenza lid-Direttur tar-Registru Pubbliku, lill-Arkivist, u lill-Konservatur ta’ l-atti tan-Nutar Angelo Sammut.

Arbitrio boni viri tiddikjara li in kontro kambju l-atturi ghandhom jaghtu lill-konvenut ossija aventi kawza tieghu s-somma ta’ Lm3500.

Spejjez tal-kawza ¾ ghall-konvenuti u ¼ ghall-atturi.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------